

Ткаченко С.Є., к.е.н., доцент
Лукшина Д.Р., здобувач вищої освіти ступені бакалавр
Державний біотехнологічний університет, Харків, Україна

Особливості бізнес-планування у сільському господарстві

У сучасних умовах господарювання сільськогосподарські підприємства гостро потребують оперативної та достовірної економічної та фінансової інформації, що дозволить їм оптимізувати витрати й очікувані фінансові результати, а також приймати виважені управлінські рішення. На жаль, ці рішення не завжди обґрунтовуються фінансовими розрахунками, а мають інтуїтивний характер. Ситуація на сьогодні склалася така, що економічно ефективна діяльність підприємства можлива лише в тому випадку, якщо вона має чітко задані, але реальні для виконання кількісні параметри витрат та фінансових результатів.

Запорукою ефективної комерційної діяльності є грамотно складений бізнес-план. Бізнес-план, як один з найпоширеніших на даний час видів планів, є робочим інструментом керівника для організації своєї роботи; розгорнуту програму (організованих заходів, дій) здійснення бізнес-проєкту, яка передбачає оцінку видатків та доходів; документ, що характеризує основні сторони діяльності та розвитку організації; результат дослідження та обґрунтування конкретного напрямку діяльності на певному ринку.

Однак необхідність застосування технології бізнес-планування для багатьох не є такою вже й очевидною. Керівники, які мають намір досягти поставлених завдань, зобов'язані правильно організувати фінансове планування як невід'ємну частину стратегічного планування. Розробка бізнес-плану досить складна, а з урахуванням аграрної специфіки вимагає прямої участі не лише фахівців з економічного боку, а й підрозділів, задіяних у сільськогосподарських галузях [1].

У ринковій системі господарювання бізнес-план є активним робочим інструментом управління, відправним пунктом усієї планової та виконавчої діяльності підприємства, це документ, який визначає оптимальні за часом і найменш ризиковані шляхи реалізації підприємницького проєкту.

Розробка бізнес-плану для аграрного підприємства виконує три основні функції [2]:

1) дозволяє обґрунтувати концепцію напрямку діяльності, проаналізувати саму ідею. Іноді від цієї ідеї доводиться відмовлятися через надто серйозні перешкоди;

2) дає змогу оцінити фактичні результати діяльності за певний період. У разі їх відхилення від запланованих можна визначити, наскільки ці відхилення є сприятливими або небажаними, а також спроектувати програму дій;

3) допомагає обґрунтувати залучення інвестицій у сільськогосподарське підприємство та отримання позикових коштів.

Як відомо, основними особливостями сільськогосподарського виробництва є [2]:

- сезонність виробництва і залежність від природних умов (температура, вологість, світло);
- виконання робіт у певний період вегетаційного розвитку культури (обробіток ґрунту, посівна, догляд за рослинами, збирання врожаю);
- різна тривалість робочого циклу;
- організація обліку витрат на виробництво продукції не лише по культурах чи окремих групах, а й по окремих процесах і, навіть, видах робіт (передпосівний обробіток ґрунту, сівба, догляд за рослинами, збирання врожаю);
- відтворення в господарствах своїми силами і засобами частини потрібних їм засобів виробництва (корови, сад, хміль – витрати на капітальні вкладення);
- витрачання частини своєї продукції на поновлення процесу виробництва (зерно для сівби, молоко для вигоювання телят, сіно для годівлі худоби);
- неоднакова потреба в оборотних коштах протягом року (у періоди року, не пов'язані з виконанням сільськогосподарських робіт, вони потрібні лише на утримання робочої, продуктивної худоби та приміщення, а під час сівби і виконання літніх польових робіт потреба в них (пальному, запчастинах, добривах, пестицидах) різко зростає.

У зв'язку з цим структура бізнес-плану має враховувати особливості сільськогосподарського виробництва. Залежить вона від особливостей підприємницького проекту та від вимог потенційного партнера, до якого він подається.

Розрахунок показників здійснюється на основі прогнозних грошових потоків проекту, які будуються під час фінансового моделювання майбутньої діяльності на всьому об'єкті планування. Варіантів виконання фінансових планів безліч. Він може складатися з великої кількості різноманітних операційних блоків (бюджет продаж, кошторис інвестиційних витрат тощо), розрахункових форм (наприклад, розрахунок витрат на виробництво, розрахунок фонду оплати праці), але обов'язково має містити інформацію про рух грошових коштів, фінансових результатах та по можливості прогнозний баланс.

Найважливішим і найскладнішим етапом розробки стратегічного бізнес-плану є складання аналітичних форм, відповідно до яких і прораховуватиметься прибутковість нововведеного виду діяльності.

При бізнес-плануванні в сільському господарстві потрібно також враховувати сукупність біологічних, технічних, технологічних, екологічних, соціальних та економічних чинників [3].

Біологічні чинники. Необхідно врахувати всі біологічні особливості виробництва, видові та сортові вимоги, захист рослинного і тваринного світу, карантинні правила, потребу в агрокліматичному потенціалі, біологічний цикл виробництва.

Технічні чинники. Аграрне виробництво використовує широкий асортимент технічних засобів, деякі можуть мати невеликий спектр застосування. Аграрне виробництво має відносно низькі темпи відтворення, технічні засоби швидко морально старіють. Вартість технік є відносно високою, порівняно з вихідним продуктом.

Технологічні чинники. Технології у сільському господарстві надзвичайно диверсифіковані і диференційовані. Вони спричиняються природно-кліматичними умовами, економічною ситуацією, фінансовими можливостями виробника, кваліфікацією працівників, технічною оснащеністю виробництва. Варіанти технології вимагають ґрунтовної експертизи і аналізу їх економічної ефективності.

Екологічні чинники. Аграрне виробництво опосередковане природним середовищем, тому дотримання екологічних нормативів, правил і вимог обов'язкове. Екологічність господарської діяльності покращує соціальний імідж підприємства, полегшує співпрацю з громадськістю, місцевими органами влади, зрештою, є економічно вигідною.

Соціальні чинники. Розпочинаючи або розвиваючи діяльність підприємства, необхідно враховувати його вплив на соціальне середовище, настрої населення, місцеві традиції.

Економічні чинники. Виходячи із визначення підприємництва, прибуток для бізнес-плану є основним критерієм. Однак, економічна ефективність аграрного виробництва є меншою, ніж в інших галузях виробництва, отримання результату є пролонгованим у часі і має значний рівень ризику [2].

Стратегічне бізнес-планування дозволяє скоротити ризик збитків, що врешті-решт допоможе прийняти правильні управлінські рішення.

Стратегічне бізнес-планування в аграрному секторі відіграє дуже важливу роль, воно є регулятором у прийнятті управлінських рішень, допомагає раціонально розподіляти та використовувати ресурси, а також розраховувати свої фінансові можливості на перспективу.

Список використаних джерел

1. Ткаченко С.Є. Аналіз інвестиційної діяльності в аграрному секторі України, визначення факторів та шляхів її активізації. *Економіка та суспільство*, (23). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-3>.
2. Губені Ю.Е. Основи підприємництва та агробізнесу: Навчальний посібник. – Львів: Українські технології, 2002. – 256 с.
3. Бізнес-план: практ. пос. / Барроу К., Барроу П., Браун Р. – К: Знання, 2005. – 434 с.